

УДК 632.488Б

А. В. Синявін

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

СИМПТОМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БІЛОЇ ПЛЯМИСТОСТІ СУНИЦІ САДОВОЇ

Культура суниць поширена в усіх зонах плодівництва нашої країни і має велике сортове різноманіття. Для ягід характерні аромат і солодкість, тривалі терміни зберігання, морозостійкість, тривалість плодоношення. Однак усі сорти суниць схильні до грибкових інфекцій.

В умовах Східного Лісостепу України біла плямистість є поширеною хворобою, і яка завдає значної шкоди культурі. Хвороба порушує основні фізіологічні процеси в рослині та негативно впливає на врожайність суниць в поточному і наступних роках. Зниження врожаю від хвороби може становити до 30 %. Для підтримання належної продуктивності рослин та якості врожаю суничні насадження слід захищати від хвороб, шкідників та небажаної трав'янистої рослинності.

Біла плямистість *Mycosphaerella fragariae* (tul.) — найбільш поширена хвороба суниць, що супроводжує культуру в процесі всієї вегетації. Уражає листя, черешки, плодоніжки і ягоди. В умовах східної частини Лісостепу України біла плямистість суниць є шкідливою хворобою надземних органів рослини. Нами встановлено, що теплі метеорологічні умови — каталізатор активного розвитку білої плямистості суниць. Листя починає всихати, і це спричиняє зниження врожайності.

Типовими симптомами цього захворювання є поширені на листках світло-сірі плями різного розміру, з коричнево-червоною облямівкою. Розмір плям становив 1–2 мм. Центральна частина плями з часом випадає, чого не спостерігають при ураженні листя суниць іншими хворобами. Листя стає дірчастим і відмирає.

Плями часто зливалися вздовж жилок листка, досягаючи краю пластинки. На молодих листках суниць утворювалися темно-бурі плями з червонуватою облямівкою, пізніше їх центр ставав білим. На старших за віком листках плями були спочатку темно-бордові, потім ставали в центрі білими з червонувато-бурым обідком. Навколо плям утворювалися жовто-білі ділянки листка, що свідчить про негативний вплив збудника *R. tulasnei* на фотосинтетичну діяльність рослин.

Під час максимального розвитку хвороби плями білої плямистості були численні та зливалися одна з одною. При цьому вони мали широку облямівку навколо плями, що призводило до ураження майже всієї площі листової пластинки.

Збудник *Ramularia tulasnei* Sacc. має конідіальну і склероціальну стадії. Існує також сумчаста стадія розвитку *Mycosphaerella fragariae* Sacc. у вигляді

псевдотеціїв, але вони дозрівають набагато пізніше конідій у склероціях, тому особливої ролі в розвитку захворювання не відіграють, але можуть у слабкому ступені уражувати листя суниці після зимівлі.

Дослідженнями, які проводили в ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В.В. Докучаєва виявлено, що наприкінці квітня – у перших числах травня на уражених збудником листках з'являлися характерні для хвороби плями, утворені міцелієм, на якому через 7–10 діб утворювався білий або злегка бурий наліт — конідіальне спороношення гриба. Сумчасту стадію збудника білої плямистості в умовах проведених досліджень не виявлено.

Первинне зараження листків відбувалося за середньодобової температури понад 13,1 °С та відносній вологості повітря вище 70 %. Сприятливими умовами для розвитку збудника хвороби були температура повітря 18,5–21,5 °С та відносна вологість повітря вище 80 %. Поширенню захворювання також сприяло сухе і спекотне літо з температурою вище 25 °С.

Перші симптоми хвороби на листі суниці з'являлися спочатку на старих листках, пізніше – на молодих. Інкубаційний період становив від 10 до 15 діб. Утворення конідіального спороношення на нових плямах спостерігали через 7–10 діб після їх появи.

Біла плямистість найбільш інтенсивно розвивалася в другій декаді травня. Поширеність хвороби становила на сорті Роксана 2,3 %, на сорті Присвята – 3,0 %, розвиток хвороби відповідно 0,6 % і 0,8 %; при середньодобовій температурі повітря 13,1 °С, відносній вологості повітря 59 %, та кількості опадів за декаду 14,2 мм. У подальшому відбувався спад захворювання і тривав до другої декади червня. Поширеність хвороби становила на сорті Роксана 0,2 %, на сорті Присвята – 0,2%, розвиток хвороби відповідно 0,4 % і 0,3 %; при середньодобовій температурі повітря 25 °С і відносній вологості повітря 62 %. Різкий спад у розвитку хвороби відмічено в середині травня. Він пов'язаний з високою температурою повітря і посушливими умовами, що гальмували розвиток і поширення хвороби. Крім того, у рослин суниці відбувалася зміна листя, у результаті якої старі, сильно уражені листки відмирили. Несприятливі погодні умови знижували розвиток і поширення збудника на нові листки. Восени, зазвичай у вересні – жовтні, хвороба знову набувала поширення.

Проведений нами моніторинг динаміки розвитку білої плямистості на сортах суниці Роксана і Присвята засвідчив, що температура, відносна вологість повітря, кількість опадів та стійкість сорту є визначальними в інтенсивності розвитку хвороби протягом вегетації рослин. Ураження листової поверхні суниці відбувалося впродовж усього вегетаційного періоду аж до пізньої осені. Протягом вегетаційного періоду спостерігали підвищення або спад інтенсивності розвитку хвороби, що пов'язано здебільшого з метеорологічними умовами та початком утворення молодих листків, які уражувалися більш інтенсивно.